ÚSTAV SVETOVEJ LITERATÚRY SAV
INSTITUTE OF WORLD LITERATURE SAS

Roman Mikuláš a kol.

Podoby literárnej vedy

Teórie – Metódy – Smery

VEDA
vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
Bratislava 2016

Obsah

Úvod 7

Poetika (Tibor Žilka) 11
Rétorika (Tibor Žilka) 19
Genológia (Tibor Žilka) 31
Štylistika (Tibor Žilka) 38
Verzológia (Tibor Žilka) 45
Metrika (Tibor Žilka) 54

* * *

Literárna hermeneutika (Roman Mikuláš) 60
Pozitivistická literárna veda (Roman Mikuláš) 67
Literárna komparatistika (Róbert Gáfrik, Miloš Zelenka) 74
Tematológia (Miroslava Režná) 93
Dejiny ducha (Roman Mikuláš) 102
Fenomenológia literatúry (Ladislav Šimon) 108
Ruský formalizmus (Soňa Pašteková) 113
Štrukturalizmus a poštrukturalizmus (Pavel Matejovič) 124
Recepčná estetika (Roman Mikuláš) 137
Literárna sociológia (Andrea Mikulášová) 147
Kritika ideológie (Ladislav Šimon) 156
Analýza diskurzu (Roman Mikuláš, Andrea Mikulášová) 161
Semiotika a literárna veda (Krisztián Benyovszky) 172

* * *

Literárna komunikácia (Ľubomír Plesník, Roman Mikuláš) 190
Naratológia (Zuzana Malinovská) 205
Intertextualita (Ján Jambor) 220
Translatológia (Marián Andričík) 237
Historiografia literatúry (Soňa Pašteková) 244

* * *

Naratológia

ZUZANA MALINOVSKÁ

Naratológia (z lat. *narro, narrare*, po francúzsky *narrer*, rozprávať, sprostredkovať nejaký príbeh pomocou nejakého média), narratology, narratologie, Erzähltheorie je pôvodne literárnoteoretická disciplína zaoberajúca sa naratívmi a rozprávaním. Niekedy (predovšetkým do šesťdesiatych rokov minulého storočia) sa označuje aj ako teória rozprávania. Naratológia je súborom „nástrojů (pojmů), které pomáhají pojmenovat a určit základní kvality vyprávění a jejich vzájemné vztahy. Je pro nás metodou analýzy, která umožňuje pochopit strukturní souvislosti mezi jednotlivými komponenty vyprávění v procesu jejich zapojování za účelem souvislé významové výstavby" (Kubíček 2007, 12).

Pôvodne literárnovedne zameraná metóda preniká postupne do ďalších vied a stáva sa výrazne medziodborovou.

Pojem prvýkrát použil Tzvetan Todorov v roku 1969, keď v *Gramatike Dekameronu* analyzoval spôsob vytvárania príbehov v Boccacciovom diele a vymedzil tak naratológiu ako vedu o rozprávaní. Predmet naratologického bádania však nie je nový: obsah (*logos*) a forma či spôsob (*lexis*) rozprávania (*diegesis*) o minulých, súčasných či budúcich udalostiach – či ide o mimetické zobrazovanie, *dia mimeséos*, ktoré využíva výlučne reč postáv a zaobíde sa bez sprostredkovateľa-rozprávača, alebo o rozprávanie, ktoré zabezpečuje výlučne rozprávač (*haple diegesis*), alebo o kombináciu oboch spôsobov zobrazovania – zaujímajú Platóna (*Republika, III. a X. kniha*) a sú základom Aristotelovej klasifikácie žánrov (*Poetika)*. V nadväznosti na antické myslenie o epike zostáva rozprávanie, jeho základné komponenty, zákonitosti, formy, spôsoby, techniky a štruktúry vytvárania príbehov predmetom úvah celých generácií najrozličnejších „prednaratologických" teoretikov prózy.

Naratológia vzniká pod vplyvom štrukturalizmu vo Francúzsku v polovici šesťdesiatych rokov 20. storočia paralelne so semiológiou. Záujem o teóriu zaoberajúcu sa štruktúrou naratívneho textu možno čiastočne vnímať aj ako reakciu francúzskych intelektuálov na krízu modernej literárnej teórie a rýchle sa presadzujúcu anglo-americkú *novú kritiku* formujúcu sa proti pozitivistickému prístupu k textu. Ako samostatný vedný odbor s rozvinutým a diferencovaným pojmoslovím preniká naratológia rýchlo do sveta, pričom výskum sa atomizuje a diverzifikuje: najmä v Spojených štátoch amerických, Nemecku, Holandsku, Izraeli vznikajú naratologické školy s originálnymi bádateľskými osobnosťami.

Napriek značnej diferenciácii naratologického bádania ostáva v centre jeho pozornosti naratív: ten zahŕňa sumu rozprávaných udalostí (t. j. hlavných stavebných jednotiek príbehu, zachytávajúcich zmenu stavu), ako aj prostriedky, ktoré slúžia na sprostredkovanie týchto udalostí. Naratív sa preto skúma na oboch rovinách, ako zdôrazňuje zakladateľ tradičnej naratológie Tz. Todorov:

> Na nejobecnější úrovni má literární dílo dva aspekty: je zároveň příběh a diskurs. Je příběh v tom smyslu, že evokuje určitou skutečnost, události, které se údajně staly, postavy, jež z tohoto důvodu splývají s postavami ze skutečného života. [...] Ale dílo je současně i diskurs: existuje vypravěč, který tento příběh vypráví; a naproti němu je čtenář, který jej vnímá. Na této úrovni nejde jenom o sdělované události, nýbrž také o způsob, jakým nás vypravěč s nimi seznamuje. (2002, 144)

Pôvodne sa naratológovia, zvlášť francúzski, zaujímali predovšetkým o fiktívny, fabulovaný príbeh s primárne estetickou funkciou (hoci tá ostáva mimo centra ich záujmu). Takýto naratív, ktorý tému sprostredkúva prostredníctvom viacvrstvového pluralitného jazyka, apeluje okrem kognitívnych schopností najmä na emotívno-senzitívne danosti recipienta a vyvoláva v ňom príjemné, resp. nepríjemné pocity, estetický zážitok, potešenie, *plaisir* (Barthes 1973), „rozkoš" (Barthes 1994) z textu. Klasickí naratológovia sa však otázkam recepcie nevenujú: zameriavajú sa len na „gramatiku" naratívu, t. j. na analýzu jeho konštrukčných prvkov. Vďaka R. Barthesovi a jeho známemu výroku z roku 1966 o nespočetnom množstve rozprávaní o svete, uverejnenom v článku *Úvod do štrukturálnej analýzy rozprávania* (Barthes 2002, 9–43), ktorý vyšiel v ôsmom čísle časopisu *Communications,* sa naratologické bádanie prakticky od svojho vzniku orientuje aj na rozprávanie „nefiktívne", faktuálne[1] (factuel, faktuales Erzählen), t. j. rozprávanie, ktoré primárne využíva denotatívne významy jazyka v jeho singularite. Záujem naratológov sa postupne posúva od písomne zachyteného rozprávania v literárnych textoch a iných umeleckých výpovediach, ako napr. film, tanec, pantomíma, maľba, socha a i., k rôznym podobám ústneho rozprávania, tzv. „oral history", napr. v kultúrnej antropológii, historiografii, investigatívnej žurnalistike, filozofii, ale aj v medicíne, psychoanalýze, psychoterapii, obhajovacej reči v súdnom konaní a i. Naratologické bádanie sa tak stáva výrazne intermediálnym, inter/trans/pluridisciplinárnym. V súčasnosti sa naratív – pôvodne text, na ktorý sa nazerá ako na sieť znakov produkujúcich význam – definuje

[1] G. Genette (2004) uprednostňuje označenie *factuel* pred *non-fictionnel,* ktoré má podľa neho pejoratívne konotácie.

extenzívne ako „vylíčení (výsledek i proces, objekt i akt, struktura a strukturace) jedné či více skutečných či fiktivních událostí, sdělovaných jedním či více (více či méně zřetelnými) vypravěči jednomu, dvěma či více (více či méně zřetelným) adresátům“ (Bílek 2003, 127, cituje Prince 1987, 58).

Naratológia má dve základné línie, rozvíjajúce sa zhruba v dvoch obdobiach: konzervatívnu štrukturalistickú „klasickú“ naratológiu a jej „postklasický“ liberálny prúd, nazývaný aj „nová naratológia“ (Herman 1999, 1–30). V klasickej etape dominuje úsilie vypracovať metódu textovej kritiky s cieľom empiricky verifikovať väzby medzi jednotlivými komponentmi naratívu (udalosť, postava, časopriestor, rozprávač a i.) produkujúcimi význam. S istým zjednodušením možno povedať, že naratologické bádanie je v danom období predovšetkým sémantickou analýzou, zameranou výhradne na text, jeho štruktúru a štruktúrovanie, na univerzálne fabulačné kódy. Ako systematický popis formálnej stránky rozprávania neguje klasická naratológia význam kontextuálnych a kultúrnych väzieb v naratívnom akte, teda odmieta akúkoľvek individualizáciu i ideologizáciu. Nazeranie na text ako modelovateľný celok s pevnou štruktúrou sa postupne reviduje: už v období štrukturalizmu sa objavujú názory o nemožnosti modelovať text v jeho významovej zložke, zároveň sa prechádza od textu ako uzavretého modelu ku konceptu otvoreného textu.

S extenzívnym vnímaním naratívu a s prienikom naratologického bádania do iných vedných odborov vstupuje naratológia do ďalšej etapy: štrukturalistickú naratológiu, nadväzujúcu na predštrukturalistické obdobie výskumu rozprávania (vyvíjajúce sa zhruba do polovice šesťdesiatych rokov 20. storočia), vystrieda, resp. paralelne s ňou sa rozvíja moderná liberálna interdisciplinárna naratológia (Darby 2001, 829–852). Okrem výrazného rozšírenia záberu charakterizuje túto postštrukturalistickú naratológiu revidovanie validity naratologických nástrojov a postojov. Dosť zásadne sa mení nazeranie na naratívny akt, ktorého neoddeliteľnou súčasťou sa stáva autor ako odosielateľ spolu s príjemcom. Do centra pozornosti sa dostáva uvažovanie o úzkych väzbách textu a kontextu, teda otázky intencionality, interpretácie. Pri istom zjednodušení možno považovať za hlavný rozdiel medzi klasickou a postklasickou naratológiou práve odlišné nazeranie na naratívny akt a následne postoj k otázke interpretácie a ideologizácie analýzy.

Ako naratologické sa označujú v súčasnosti najrozličnejšie školy, metódy, smery a koncepcie uvažovania orientované na príbeh a jeho rozprávanie. Medzi najznámejšie patrí napríklad neoaristotelovská chicagská škola (Wayne Booth), americká štrukturalistická naratológia (Seymour Chatman, Hayden White, Gerald Prince), hermeneutická či fenomenologická naratológia (Paul Ricœur, Roman Ingarden), psychoanalytická naratológia (Jacques Lacan, Nicolas Abraham), na recepciu orientovaná

naratológia (Hans Robert Jauß, Wolfgang Iser, Umberto Eco), dekonštruktivistická naratológia (Jacques Derrida, Paul de Man), kognitívna naratológia (Marie-Laure Ryanová), teória fikčných svetov (Ruth Ronenová, Lubomír Doležel, Thomas Pavel), intertextová naratológia (John Pier), ale napríklad aj prírodná naratológia (David Herman), komputerová naratológia a mnohé iné. Takáto šírka záberu problematizuje samotné definovanie naratológie (Kindt – Müller 2003), ktorá čoraz častejšie uvažuje o vlastnom smerovaní a validite (Nünning 2000, 345–374; 2003, 239–275).

* * *

Klasická francúzska štrukturalistická naratológia sa rozvíja od polovice šesťdesiatych do konca osemdesiatych rokov 20. storočia. K jej najvýraznejším predstaviteľom patrí Gérard Genette, Roland Barthes, Claude Brémond, vo Francúzsku žijúci Bulhar Tzvetan Todorov, Litovčan Algirdas Julien Greimas a i. Disciplína, ktorá má v období svojho vzniku ambíciu stať sa pilotnou vedou francúzskeho literárnovedného výskumu, nadväzuje na práce ruských formalistov (Viktor Borisovič Šklovskij, Boris Michajlovič Ejchenbaum, Boris Viktorovič Tomaševskij, Vladimír Jakovlevič Propp a i.). Inšpiračným zdrojom sú aj práce nemeckých „prednaratologických" literárnych teoretikov rozprávania, ako napr. Wolfgang Kayser, Käte Hamburgerová, Käte Friedemannová, ktorá uvažuje o úlohe rozprávača v epike (1910), Eberhard Lämmert, uvažujúci o stavebných prvkoch rozprávania (1955), Günther Müller, ktorý poukázal na význam času rozprávania (1947), Franz Karl Stanzel, ktorý analýzu „rozprávačských situácií" dopracoval do teórie rozprávania (1979). Z anglosaských teoretikov patrí k predchodcom francúzskej naratológie napríklad Edward M. Forster s prácou o aspektoch románu (1927), Percy Lubbock a jeho tézy o rozprávačovi (1921). Uvažovanie francúzskych klasických naratológov vychádza aj z lingvistických výskumov o povrchovej a hĺbkovej štruktúre jazyka (štrukturálna lingvistika Ferdinanda de Saussura, myslenie Romana Jakobsona). Silným inšpiračným zdrojom naratológie sú aj práce antropológa Clauda Léviho-Straussa (1958, 1964–1971). Jeho poňatie mýtu ovplyvnilo naratológov v ich prístupe k príbehu. C. Lévi-Strauss, systémovo inšpirovaný R. Jakobsonom, odhalil paralelizmy medzi štruktúrou mýtov a štruktúrou rozprávania. Pri analýze mýtov poukázal nielen na existenciu základných tematických invariantov vyskytujúcich sa v mnohých modifikáciách, ale aj na pravidlá konštituovania variácií. *Mytémy* (*mythème*) ako základné dejové jednotky sa podľa istých princípov transformujú a rôzne kombinujú, čím sa generujú mnohoraké významy. C. Lévi-Strauss upriamil pozornosť na výskum univerzálnych procesov štruktúrujúcich rozprávanie, ktoré považoval za dôležitejšie ako samotný

obsah rozprávania. Prispel tak k presunu záujmu zo samotného textu na jeho recipienta, ktorým je podľa neho kolektívne vedomie. Otázkam mýtu sa priamo venoval aj R. Barthes (1957), a to v nadväznosti (no do istej miery aj v dekonštruktivistickej reakcii) na myslenie Léviho-Straussa. Potvrdil existenciu rovnakých štrukturálnych čŕt naratívu a vyvodil z nich obmedzené možnosti konštruovania rozprávania. Zároveň však upozornil i na to, že konečnosť „fikčných" či „možných" svetov (Pavel 1986; Ryan 1991; Doležel 2003; Eco 2004) vyvažuje nekonečnosť (viacvrstvovosť) jazyka, ktorá sa odhaľuje v procese čítania. Individuálny percipient si preto „po smrti autora" (Barthes 1968) sám pri opakovanom čítaní štruktúruje významy. Riadi sa pritom systémom piatich kódov (Barthes 1970): *proairetické*, naznačujúce dejový zlom, *hermeneutické*, t. j. zložky vyvolávajúce otázky, *sémantické,* týkajúce sa významov a ich konotácií, *symbolické* a *kultúrne*. R. Barthes sa venoval aj filmovej a fotografickej naratológii (Barthes 1980), hoci literárny text považoval za otvorenejší ako obraz.

Klasická francúzska naratológia sa pri uchopení naratívnych štruktúr zameriava na kreovanie univerzálnych modelov a vhodného metajazyka. Na výskum nadradených naratívnych štruktúr využíva nástroje a stratégie dobre rozpracovanej lingvistiky. Systematicky analyzuje všetky komponenty rozprávania a vzájomné štrukturálne súvislosti jednotlivých naratívnych zložiek. Uvažuje nad formami naratívu, špecifikami a technikami jeho vytvárania (napr. *mimesis* alebo *diegesis*, využívanie epických alebo lyrických prostriedkov, úloha rozprávača a i.), nad výstavbou deja, štruktúrou zápletiek a ich hierarchiou (napr. konfliktotvorný moment, dejové zlomy), nad kohéznosťou a logikou príbehu, jeho jazykovou realizáciou a pod. Klasická naratológia – či už v línii rematickej ako výskum naratívneho diskurzu, alebo v rovine tematickej ako analýza sledu udalostí a dejov, ktoré sprostredkúva daný diskurz – skúma predovšetkým fikciu (literárnu, filmovú a i.). Jean-François Lyotard využíva síce nástroje G. Genetta na analýzu publicistického textu, ale jeho zámerom je posunúť hranice fikcie. Samotný Roland Barthes sa v *Rozprávaní histórie* (1994) venuje historickému rozprávaniu len okrajovo. Naratologické bádanie, orientujúce sa mimo oblasti fikcie, často na tzv. prirodzený naratív, a vychádzajúce z empirickej sociolingvistickej tradície, sa v rovnakom období rozvíja za hranicami Francúzska, najmä na americkom kontinente (Dundes 1964; Pike 1967).

Zakladateľ tradičnej štrukturalistickej naratológie Tzvetan Todorov – ktorý otvára novú fázu vo výskume rozprávania – ponúka univerzálnu „gramatiku" rozprávania, vychádzajúcu z poznatkov lingvistiky (Genette 1983, 7, 103). V *Gramatike Dekameronu* rozlišuje tri aspekty rozprávania, sémantický, syntaktický a verbálny, t. j. obsahovú stránku, „to, čo príbeh zobrazuje a evokuje", vzájomné väzby jednotlivých zložiek a „konkrétne

vety sprostredkujúce príbeh" (Todorov 1969, 18). Skúma len kombináciu jednotiek a väzby medzi nimi, t. j. syntaktický aspekt determinujúci sémantický aspekt. Za základnú syntaktickú jednotku považuje vetu s podmetom a prísudkom, zodpovedajúcu minimálnej naratívnej výpovedi (*énoncé narratif minimum*) označujúcej dej, ktorý sa vzťahuje na ľudskú alebo antropomorfnú bytosť. Všíma si väzby medzi vetami, pričom rozlišuje väzby logické, nazývané tiež implikácie, spájajúce vetu-príčinu s vetou-dôsledkom, väzby temporálne, zachytávajúce časovú postupnosť (*post hoc, non propter hoc*), a väzby priestorové, zaznamenávajúce paralelizmy. Zaujíma sa aj o sled vzájomne pospájaných naratívnych viet vytvárajúcich sekvenciu (*séquence*). V „gramatike" rozprávania vyčleňuje „tri primárne kategórie, a to vlastné podstatné meno, adjektívum a sloveso. Ďalej sa delia na dve skupiny, pričom vlastné podstatné meno je v protiklade k ostatným" (1969, 27). Vlastné podstatné meno sémanticky označuje osobu, syntakticky zodpovedá tzv. agensu (*agens*), ktorý môže byť podmetom i predmetom naratívnej vety. Tz. Todorov ho definuje ako „prázdnu formu", ktorú môžu naplniť rôzne predikáty. Todorovovský *agens* – v proppovskej terminológii *funkcia*, u Sourriaua *dramatis personna,* u Greimasa *aktant* – neoznačuje len konajúcu postavu, pretože konať môže súčasne viacero postáv. Zakladateľ naratológie nevytvára typológiu agensov – „[...] nemáme potrebu hovoriť, tak ako Propp, Sourriau alebo Greimas, o hrdinovi, zloduchovi či vykonávateľovi spravodlivosti" (1969, 28) –, pretože tá by necharakterizovala agensy ako také, ale vychádzala by z ich predikátov. Naratívne adjektívum nie je podľa Todorova bežné gramatické adjektívum: zahŕňa aj substantíva, ktoré možno „vždy premeniť na jedno alebo viac prídavných mien" (1969, 31). Rovnako zahŕňa všetky výrazy určujúce, že nejaká vlastnosť sa vzťahuje na osobu. Naratívne sloveso, ktoré je sémantickou i syntaktickou kategóriou, vyjadruje naratívne deje. Tz. Todorov skúma tri kategórie slovies, označených ako *a, b, c.* Najdôležitejšie je sloveso *a*: „nechýba ani v jednej poviedke a je späté so samotnou definíciou žánru poviedky [...] označuje dej, ktorý slúži na zmenu situácie" (1969, 34). Slovesá *b* a *c* sú „v tesnej súvzťažnosti" (1969, 35), majú sa preto skúmať spoločne. Význam slovesa *b* je vykonať zlý skutok, prekročiť nejaké pravidlo či zákon, nejako sa previniť a sloveso *c* označuje sankciu, trest. *B* by sa dalo definovať ako niečo, čo vyvoláva potrestanie, kým *c* ako niečo, čo je zlým skutkom vyvolané (1969, 38). Na rozdiel od autorov, ktorí sa sústreďujú na analýzu dejových sekvencií, skúma Tz. Todorov aj slovesné spôsoby (*modes verbaux*): zameriava sa nielen na oznamovací a podmieňovací spôsob (popri kondicionáli spomína aj *prédictif),* ale i spôsob vyjadrujúci vôľu: tu rozlišuje *optatif* (vyjadrujúci individuálnu vôľu postavy, ktorá zodpovedá jej prianiu vykonať niečo, čo si môže vybrať) a *obligatif* (vyjadruje vôľu, ktorá vychádza zo zákonitostí spoločnosti,

niečo, čo sa obligatórne musí stať, čo si postava nemôže zvoliť). *Gramatika Dekameronu*, ako jedno zo základných diel francúzskej štrukturalistickej naratológie, sa stretáva s veľkým ohlasom, no vyvolá i viacero otázok. Okrem problému využiteľnosti kategórií bežnej gramatiky na rozbor naratívnej vety sa zásadné výhrady dotýkajú neochoty venovať pozornosť významu a neopakovateľnosti textu.

V nadväznosti na formalistické bádanie skúmajú klasickí naratológovia dve roviny textu: sumu udalostí, samotný príbeh postáv v časopriestore, v terminológii ruských formalistov *fabulu* a *sujet*, t. j. spôsob organizácie fabuly, rozprávanie príbehu, naratívny akt. Pojmy ruskej školy, fungujúce ako binárne opozície, prekladajú francúzski naratológovia rôznym spôsobom, napr. *fiction/narration* alebo *histoire/récit* či *histoire/discours*, ale aj *récit/discours*. G. Genette rozširuje základnú textovú segmentáciu o ďalší prvok. V známom naratologickom diele *Figures III* (1972) rozdelí sujetovú kategóriu na samotný akt rozprávania (*narration*) a výsledný produkt naratívneho aktu, t. j. konkrétne radenie rozprávaných udalostí v texte (*récit*), pričom navrhuje triádu *histoire/narration/récit*. Vo fikcii, ktorú najlepšie definuje predstieranie (*feintise*) naratívnej situácie (predstieranie je najprirodzenejší ekvivalent (1972, 11) aristotelovského *mimesis*), je na prvom mieste naratívny akt (*narration*): ten súčasne a súbežne vytvára a vymýšľa udalosti (*histoire*) a ich rozprávanie (*récit*). Nuansy v jednotlivých koncepciách, ako aj terminologická rôznorodosť pri označovaní tých istých či príbuzných fenoménov – napríklad v koncepcii S. Chatmana a S. Rimmon-Kenanovej zodpovedá *fabule* označenie *story*, u W. Schmida je to *Geschichte* a u G. Princa *narrated* – neprekrývajú podstatu naratologického bádania. Výskum sa zameriava na príbeh a striktné odlišovanie obsahovej roviny naratívu od roviny výrazovej, na sledovanie základných naratívnych komponentov ako udalosť, postava, čas, priestor, kauzalita, rozprávač a pod.

Viacerých francúzskych, ale aj amerických naratológov tradičnejšieho zamerania (napr. Dundes, Pike a i.), inšpiruje Proppova *Morfológia rozprávky* (1928), ktorá vo francúzskom preklade vyšla v roku 1965. Analyzujúc štruktúru tradičných ruských rozprávok, prezentuje ruský vedec ustálený repertoár dejov, invariant žánru. Tvorí ho sedem okruhov konania (škodcu, darcu, pomocníka, cárovej dcéry, odosielateľa, hrdinu a nepravého hrdinu), resp. tridsaťjeden funkcií konajúcich postáv (od východiskovej situácie s prezentáciou postáv cez odlúčenie, keď člen rodiny odíde alebo zomrie, zákaz alebo príkaz, ktorý hrdina dostane, porušenie či prekročenie zákazu až po dve posledné funkcie, a to potrestanie agresora-konfliktotvornej postavy a šťastný koniec, často v podobe uzavretia manželstva). Proppov model nie je uspôsobený na analýzu rozsiahlejších príbehov, a preto ho napríklad Paul Larivaille (1974) zjednoduší. Vychá-

dzajúc z premisy, že každý príbeh je premenou počiatočného stavu do konečného stavu, upozorňuje na spoločnú základnú štruktúru príbehov, tzv. *kánonickú schému* (*schéma canonique*). Pozostáva z piatich etáp: východisková situácia, jej narušenie alebo komplikácia, dynamika, nastolenie rovnováhy alebo vyriešenie konfliktu a konečný stav. Model známy ako *päťčlenná schéma* (*schéma quinaire*) má svoje obmedzenia, no je podnetný z hľadiska interpretačných hypotéz. Iní francúzski naratológovia navrhované etapy príbehu rozčleňujú na menšie časti, tzv. *sekvencie* (*séquence*), no pri definovaní sekvencie sa rozchádzajú. Kým pre Tz. Todorova predstavuje sekvencia hierarchicky nadradenú jednotku primárnych kategórií, C. Brémond (1973) v *Logike rozprávania* navrhuje skúmať dynamiku sekvencie. Vychádza z možnosti (*virtualité*) niečo vykonať alebo nevykonať a z dôsledkov tejto voľby: pri vykonávaní niečoho sa konanie môže zavŕšiť alebo nezavŕšiť. Napriek názorovým rozdielom pripisujú naratológovia veľký význam udalosti ako nositeľke sémantických možností pre výstavbu príbehu. Nie každá udalosť je pritom rovnako významná z hľadiska deja, a preto napr. W. Schmid navrhuje päť kritérií určujúcich jej významnosť: relevantnosť, neočakávanosť, konzekutivita ako účinnosť zmeny stavu, ireverzibilita a neopakovateľnosť. Ani konanie postáv, usporiadané podľa princípov logickej postupnosti, temporality a i., nie je z pohľadu príbehu ako celku rovnako dôležité, a preto napríklad R. Barthes rozlišuje konania podstatné alebo *jadrové,* tzv. jadro (*noyau*), kardinálne funkcie (*fonction cardinale*) a sekundárne či *satelitné* konania, tzv. katalýzy (*catalyse*). V každom príbehu vyčleňuje tri hierarchické roviny: *funkcie* ako elementárne segmenty textu vytvárajúce *akcie* a stávajúce sa súčasťou *narácie.* Francúzsky naratológ litovského pôvodu Algirdas Julien Greimas (1966, 1970), prakticky jediný bádateľ, ktorý detailne rozpracúva pôvodný proppovský model, navrhuje pri skúmaní konania postáv tzv. *model aktantov* (*schéma actantiel*): ak majú navonok rozdielne príbehy rovnakú štruktúru, tak je možné počet konajúcich síl spoluvytvárajúcich zápletku, tzv. *aktantov* (*actant*), redukovať. Vychádzajúc z definovania príbehu ako hľadania, resp. úsilia niečo dosiahnuť (*quête*), vyčleňuje A. J. Greimas šesť skupín aktantov, ktoré sa spolupodieľajú na jeho kreovaní: subjekt (*sujet*) usilujúci sa o objekt (*objet*), pomocníka (*adjuvant*), t. j. silu pomáhajúcu subjektu dosiahnuť cieľ, a oponenta, (*opposant*), silu, ktorá bráni subjektu pri dosiahnutí cieľa. Zvyšné dva aktanty sa nachádzajú na osi komunikácie a poznania: odosielateľ (*destinateur*) rozhýbe subjekt k činu, nasmerujúc ho k predmetu túžby, príjemca (*destinataire*) je spojený s výsledkom konania subjektu. Funkcie postáv veľmi podrobne skúma aj C. Brémond (1973). Rozlišuje tri základné pozície: tzv. *agens* iniciuje určitý proces, ktorý zasiahne postavu nazvanú *patient,* konanie oboch, „aktívnej" i „pasívnej" postavy, ovplyvňuje tzv. *influenceur.* Diferenciácii a hierarchizácii funkcií postáv sa venuje

aj Philippe Hamon (1977). Autori diskutujúci o základných naratívnych prvkov a ich kombináciách vytvárajú rôzne modely. Niektorí vychádzajú z *Poetiky priestoru* Gastona Bachelarda (1957, 1990) a pripisujú význam priestorovej determinácii udalostí. Viacerí sa sústreďujú na časovo organizované dejové sekvencie: tie sú determinujúce pre zachytenie rozdielov napríklad medzi príbehom a opisom. Jazykovú podobu časovo radených udalostí (*temporalité*) v rozprávaní veľmi podrobne analyzuje aj G. Genette (1983, 15–27). Určuje pritom päť základných kategórií: postupnosť rozprávania (*l´ordre*), ktoré sa môže vracať do minulosti (*analepse* alebo *anaphore*) alebo anticipovať budúcnosť (*prolepse* alebo *cataphore*), trvanie (*durée*), zaznamenávajúce to, čo rozprávanie vynecháva, rozširuje alebo rôznym spôsobom zhŕňa (*pause, scène, sommaire, ellipse*), frekvenciu (*fréquence*) rozprávania, zameranú na počet opakovaní udalosti, resp. rozprávania o udalosti, spôsob rozprávania (*mode narratif*), pri ktorom sa skúma dištancia (*distance*), väzba rozprávania k rozprávanému a rozprávačská perspektíva (*point de vue* alebo *focalisation).* Práve *fokalizácia,* teda spôsob projektovania rozprávaného sveta, je ústredným pojmom autora, ktorý svoju metódu premietne do prepracovanej terminológie. Genette vyčleňuje tri základné perspektívy: *focalisation zéro*, t. j. vševedúci rozprávač, *focalisation interne*, zodpovedajúcu rozprávačovi-postave, *focalisation externe*, označujúcu behavioristickú perspektívu zobrazovania zvonka. Skúma naratívny akt, implikujúci určitý typ rozprávača (*extra-diégétique* alebo *hétérodiégetique*, t. j. rozprávač, ktorý nie je súčasťou rozprávaných udalostí, *intra-diégetique* či *homodiégetique,* t. j. rozprávač je postavou, teda súčasťou fabuly). V osemdesiatych rokoch 20. storočia si viacerí anglosaskí, európski i izraelskí naratológovia osvojujú Genettovu terminológiu, hoci niektoré pojmy, vrátane fokalizácie, naplnia trochu odlišným obsahom. Do amerického prostredia ju uvedie Gerald Prince (1982; 1987), v Izraeli recipuje Genetta Shlomith Rimmon-Kenanová (1983), v Európe Mieke Balová (1985). Na rozvoji naratologického myslenia sa podieľala aj Julia Kristeva (1969; 1999), ktorá v nadväznosti na Bachtinovu predstavu dialogickosti uvažovala o aspektoch textov (fenotext, genotext) a rozpracovala pojem *intertextualita*.

Úsilie o vlastný vklad do naratologického myslenia či pojmoslovia môže viesť k nejasnostiam, pretože ten istý jav sa nezriedka pomenúva rôzne alebo sa ten istý termín používa v rozmanitých významových nuansách. (Niektoré naratologické práce napríklad považujú termín *motív* za synonymum udalosti, samostatne stojace francúzske *récit* môže označovať tak *fabulu*, ako aj *sujet*, ale aj príbeh, či dokonca určitý subžáner.) Naratologické pojmy je preto potrebné vnímať vždy ako súčasť konkrétnej naratologickej koncepcie a tak ich aj používať.

Presadzovanie „klasických" naratologických postupov pri uchopení

literárnych textov sa nestretáva s jednomyseľným akceptovaním ani v období rozkvetu francúzskej štrukturalistickej naratológie. Kritike prekáža najmä exponovaná „technickosť", exkluzívna koncentrácia na odhaľovanie štruktúry a štruktúrovania rozprávania, pri ktorej sa nevenuje pozornosť ani originalite, ani estetickej účinnosti výpovede. Samotný G. Genette v *Novom diskurze rozprávania*, ktorý je revidovanou verziou *Diskurzu rozprávania*, upozorňuje na „bezduchú technickosť" metódy, ktorej „nezriedka chýba esprit" (Genette 1983, 7). Napriek tomu je však francúzska štrukturalistická naratológia, najmä Genettova koncepcia, zásadná pre ďalší vývin disciplíny.

Od konca osemdesiatych rokov a zvlášť v deväťdesiatych rokoch minulého storočia rozširuje naratologické bádanie pole svojho záujmu a výrazne sa posúva na pluridisciplinárnu platformu. Výskum napreduje v dialógu a v polemike s predchodcami, pričom bádatelia sa vo veľkej miere venujú neumeleckým textom a prirodzenému naratívu, ktorý skúmajú v prostredí jeho vzniku. Od štruktúry rozprávania sa pozornosť vedcov obracia na jeho obsah a vzťah ku skutočnosti (Bamberg, Herman a i.). Tento trend ovplyvňuje aj literárnovedný výskum, ktorý v súčasnosti získava čoraz citeľnejšie pluri/inter/transdisciplinárne smerovanie a približuje sa ku kultúrnym, areálovým, rodovým, postkolonialistickým štúdiám a pod. Rozprávanie sa vníma nielen ako „variantný produkt a svedectvo o invariantnej štruktúre" (Kubíček 2013, 27), ale aj ako jedinečný akt dovolávajúci sa určitého systému hodnôt aj ideologických stratégií, ktorých je nositeľom. Čoraz väčší dôraz sa kladie na výskum antropologickej povahy rozprávania (Wolf Schmid), ako aj na „teórie fikčných svetov" (Lubomír Doležel, Maire-Laure Ryanová a i.), ktoré skúmajú kontext z pozície semiotiky a produktívnym spôsobom spájajú štrukturálnu analýzu s analýzou významov.

Význam naratológie rastie: na svete pôsobia viaceré medzinárodné i národné centrá naratologického výskumu, ako napríklad Center for Interdisciplinary Research of Narrative (CIRN), The International Society for the Study of Narrative, parížske Centre de recherches sur les arts et le langage (EHESS-CNRS), hamburské Interdisciplinary Center for Naratology (ICN) s bohatou databázou naratologickej literatúry, wuppertálske Zentrum für Erzählforschung a i. Vytvorili sa medzinárodné naratologické siete ako napr. The European Narratology Network (ENN) s vyše tisícsto aktívnymi členmi, The Nordic Network of Narrative Studies na Univerzite v Tartu, združujúce naratológov zo Škandinávie a Estónska či Le Réseau romand de Narratologie (RRN), ktoré založil Raphaël Baroni z Univerzity v Lausanne s Françoise Revazovou z Univerzity vo Fribourgu. Organizujú sa naratologické konferencie najrozličnejšieho zamerania: napríklad parížske kolokvium *Od mytológie k etnopoetike* (máj 2012), medzi-

národná konferencia venovaná redefinovaniu pojmu sekvencie v postklasickej naratológii, ktorá sa uskutočnila v máji 2011 na Univerzite vo Fribourgu a i. Viaceré centrá vydávajú špecializované elektronické i printové periodiká, napr. *DIEGESIS, interdisciplinäres E-journal für Erzählforschung*, *A Journal of Narrative Studies*, *Narrative, Amsterdam international electronic journal for cultural narratology* (AJCN), *Cahiers de narratologie, Poetics Today, Storyworlds, Journal of Narrative Theory, a* i. Vznikli aj špecializované naratologické rady: „Narratologie" u Waltera de Gruytera, „ThéoCrit" vo vydavateľstve Peter Lang. Aktuálne riešia naratológovia viaceré zaujímavé projekty, ako napr. „Narrative mediation of collective traumatic experiences" (ICN v Hamburgu). Veľký význam pre záujemcov o súčasné trendy v naratológii najrozličnejšej orientácie má databáza naratologických textov „The Living Handbook of Narratology" (LHN). Jej základom je vyše tridsiatka naratologických textov, ktoré v roku 2009 vyšli aj knižne (Hühn 2009). Od polovice deväťdesiatych rokov sa naratológia ako samostatná oblasť výskumu presadzuje aj v Česku, kde vychádzajú viaceré pôvodné vedecké práce (Bílek, Fořt, Hrabal, Kubíček, Sládek a i.) i preklady relevantných naratologických titulov. Organizujú sa medzinárodné naratologické kongresy a konferencie (napr. „Aktuálne naratologické problémy v českom a nemeckom kontexte humanitných vied", október 2010, Ústav pre českú literatúru AV ČR), B. Fořt s kolegami zakladá Brniansky naratologický krúžok a i. Na Slovensku čerpala z klasickej štrukturalistickej naratológie Nora Krausová. Štruktúram rozprávania v historiografii sa venuje germanista Juraj Dvorský, feministickej naratológii využívajúcej kategóriu rodu zas Jana Cviková. Detský naratív analyzuje tím bratislavských a prešovských bádateľov, viaceré slovenské pracoviská skúmajú mediálny naratív.

LITERATÚRA

Abbot, H. Porter. 2002. *The Cambridge Introduction to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aumüller, Matthias, ed. 2012. *Narrativität als Begriff: Analysen und Anwendugsbeispiele zwischen philologischer und antropologischen Orientierungen*. Berlin – New York: De Gruyter.

Abel, Julian – Andreas Blödorn – Michael Scheffel. 2009. *Ambivalenz und Kohärenz: Untersuchungen zur narrativen Sinnbildung*. Trier: WVT.

Adam, Michel. 1989. *Le texte narratif*. Paris: Nathan.

Bachelard, Gaston. 1957. *La Poétique de l´Espace*. Paris: PUF.

Bachelard, Gaston. 1990. *Poetika priestoru*. Bratislava: Slovenský spisovateľ.

Bal, Mieke. 1985. *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative.* Toronto: University of Toronto Press.

Bamberg, Michael G. W. 1997. "Narrative Analysis: Oral versions of Personal Expe-

rience: Three Decades of Narrative Analysis." *A Special Issue of the Journal of Narrative and Life History* 7 (1–4): 1–415.
Banfield, Ann. 1982. *Unspeakable Sentences: Narration and Representation in the Language of Fiction.* London: Routledge.
Baroni, Raphaël. 2007. *La Tension narrative*. Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1957. *Mythologies*. Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1968. „La Mort de l´Auteur." *Manteia* 5: 12–17.
Barthes, Roland. 1970. *L´empire des signes*. Genève: A. Skira.
Barthes, Roland. 1970. *S/Z*. Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1973. *Le Plaisir du texte*. Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1977. *Poétique du récit*. Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1980. *La Chambre claire: Note sur la photograpie.* Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1984. „Le Bruissement de la langue." In *Essais critiques* IV. Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1985. *Aventure sémiologique.* Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1994. „Le discours de l´Histoire." In *Œuvres complètes II*. (1966–1973). Paris: Seuil.
Barthes, Roland. 1994. *Rozkoš z textu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ.
Barthes, Roland. 2002/1966. „Úvod do strukturální analýzy vyprávění." In *Znak, struktura, vyprávění,* ed. Petr Kyloušek, 9–43. Brno: Host.
Bílek, Petr A. 2003. *Hledání jazyka interpretace: K modernímu prozaickému textu*. Brno: Host.
Booth, C. Wayne. 1961. *The Rhetoric of Fiction*. Chicago: University of Chicago Press.
Branigan, Edward. 1992. *Narrative Comprehension and Film*. New York: Routledge.
Bremond, Claude. 1971. „Observation sur La Grammaire du Décaméron." *Poétique* 6: 200–222.
Bremond, Claude. 1973. *Logique du récit*. Paris: Seuil.
Cohn, Dorrit. 1978. *Transparent Minds: Narrative Modes for Presenting Consciousness in Fiction*. New Jersey: Princeton University Press.
Cohnová, Dorrit. 2010. *Co dělá fikci fikcí*. Praha: Academia.
Culler, Jonathan. 2005. *Studie k teorii fikce*. Praha – Brno: ÚČL AV ČR.
Darby, David. 2001. "Form and Context: An Essay on the History of Narratology." *Poetics Today* 22: 829–852.
Doležel, Lubomír. 1993. *Narativní způsoby v české literatuře*. Praha: Československý spisovatel.
Doležel, Lubomír. 2003. *Heterocosmica: Fikce a možné světy*. Praha: Karolinum.
Dundes, Alan. 1964. "The morphology of north American Indian Folktales." In *Folklore Fellows' Communications*, Nr. 195, Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
Eco, Umberto. 2010. *Lector in fabula: Role čtenáře aneb interpretační kooperace v narativních textech*. Praha: Academia.
Eco, Umberto. 2004. *Meze interpretace.* Praha: Karolinum.
Fludernik, Monika. 1996. *Towards a natural Narratology*. London – New York: Routledge.
Fludernik, Monika. 2009. *Introduction to Narratology*. London – New York: Routledge.
Forster, Edward M. 1927. *Aspects of the Novel*. London: Edward Arnold.
Fořt, Bohumil. 2005. *Úvod do sémantiky fikčních světů*. Brno: Host.
Fořt, Bohumil. 2008. *Teorie vyprávění v kontextu Pražské školy*. Brno: Masarykova univerzita.
Fořt, Bohumil. 2009. *Literární postava: vývoj a aspekty naratologických zkoumání.* Praha: ÚČL AV ČR.
Fořt, Bohumil. 2014. *Fikční světy české realistické prózy*. Praha: Akropolis.
Friedemann, Käte. 1910. *Die Rolle des Erzählers in der Epik*. Leipzig: H. Haessel.

Genette, Gérard. 1966–1972. *Figures I. – III.* Paris: Seuil.
Genette, Gérard. 1979. *Introduction à l´architexte*. Paris: Seuil.
Genette, Gérard. 1983. *Nouveau discours du récit.* Paris: Seuil.
Genette, Gérard. 2004. *Fiction et diction.* Paris: Seuil.
Goodman, Nelson. 1996. *Spôsoby svetatvorby*. Bratislava: Archa.
Greimas, Algirdas Julien. 1966. *Sémantique structurale*. Paris: Larousse.
Greimas, Algirdas Julien. 1970. *Du sens*. Paris: Seuil.
Hamburger, Käte. 1977. *Die Logik der Dichtung*. Stuttgart: Klett.
Hamon, Philippe. 1977. „Pour un statut sémiologique du personnage." In *Poétique du récit*, 86–110. Paris: Seuil.
Harčaríková, Petra – Martin Klimovič. 2011. *Naratíva v detskej reči*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta.
Heinen, Sandra – Roy Sommer, eds. 2009. *Narratology in the Age of cross-Disciplinary Narrative Research*. Berlin – New York: De Gruyter.
Herman, David. 1999. *Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis*. Columbus: Ohio State University Press.
Herman, David. 2002. *Story Logic: Problems and Possibilities of Narrative*. Lincoln – Nebraska: University of Nebraska Press.
Herman, David. 2009. *Basic Elements of Narrative*. Oxford: Wiley – Blackwell.
Herman, David. 2003. *Narrative Theory and the Cognitive Sciences*. Chicago: University of Chicago Press.
Herman, David – Manfred Jahn – Marie-Laure Ryan, eds. 2005. *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. London – New York: Routledge.
Herman, David, ed. 2007. *The Cambridge Companion to Narrative*. Cambridge: Cambridge University Press.
Herman, David. 2005. *Přirozený jazyk vyprávění*. Preložil: Bohumil Fořt. Brno – Praha: ÚČL AV ČR.
Hrabal, Jiří. 2011. *Fokalizace: Analýza naratologické kategorie*. Praha: Dauphin.
Hühn, Peter – John Pier – Wolf Schmid – Jörg Schönert. 2009. *Handbook of Narratology*. Berlin – New York: De Gruyter, Naratologia 19.
Hühn, Peter – Wolf Schmid – Jörg Schönert, eds. 2009. *Point of View, Perspective, and Focalization*. Berlin – New-York: De Gruyter.
Chatman, Seymour. 1978. *Story and Discourse: Narative Structure in Fiction and Film*. New York: Cornell University Press.
Chatman, Seymour. 2008. *Příběh a diskurz: Narativní struktura v literatuře a filmu*. Brno: Host.
Iser, Wolfgang. 1972. *Der Implizit Leser*. München: Fink.
Iser, Wolfgang. 1978. *Der Akt des Lesens*. München: Fink.
Kapalková, Svetlana – Anna Slováčková. 2013. „Porozumenie naratívu u detí v predškolskom veku." In *Studie z aplikované lingvistiky / Studies in applied linguistics* 1: 37–52. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.
Kesselová, Jana. 2013. „Syntax naratív detí predškolského veku." In *Studie z aplikované lingvistiky / Studies in applied linguistics* 2: 19–37. Praha: Ústav českého jazyka a teorie komunikace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.
Kindt, Tom – Hans Harald Müller, eds. 2003. *What is Narratology: Questions ans Answers regarding the Status of a Theory.* Berlin: De Gruyter.
Klein, Christian – Matias Martinet, eds. 2009. *Wirklichkeitserzählungen: Felder, Formen und Funktionen nicht-literarichen Erzählens*. Stuttgart – Wiemar: Metzler.

Krausová, Nora. 1984. *Význam tvaru – tvar významu*. Bratislava: Slovenský spisovateľ. Studia litteraria, zv. 19.
Kristeva, Julia. 1969. *Sémiotiké: Recherche pour ue sémanalyse.* Paris: Seuil.
Kristeva, Julia. 1999. „Slovo, dialog a román." In *Slovo, dialog a román: Texty o sémiotice*, 7–32. Praha: SOFIS – Pastelka.
Kubíček, Tomáš. 2007. *Vypravěč: Kategorie narativní analýzy*. Brno: Host.
Kubíček, Tomáš – Jiří Hrabal – Petr A. Bílek. 2013. *Naratologie: Strukturální analýza vyprávění.* Praha: Dauphin.
Lämmert, Eberhard. 1955. *Bauformen des Erzählerns.* Stuttgart: Metzler.
Larivaille, Paul. 1974. „L´analyse (morpho)logique du récit." *Poétique* 19: 368–388.
Lévi-Strauss, Claude. 1958. *Antropologie structurale*. Paris: Plon.
Lévi-Strauss, Claude. 1964–1971. *Mythologiques I – IV*. Paris: Plon.
Lintvelt, Jaap. 1981. *Essai de typologie narrative*. Paris: Corti.
Lothe, Jakob. 2000. *Narrative in Fiction and Film*. Oxford: Oxford University Press.
Lubbock, Percy. 1921. *The Craft of Fiction.* London: J. Cape.
Maingueneau, Dominique. 1986. *Eléments de linguistique pour le texte littéraire.* Paris: Bordas.
Martínez, Matías. 2011. *Handbuch Erzählliteratur: Theorie, Analyse, Geschichte*. Stuttgart: J. B. Metzler.
Martínez, Matías – Michael Scheffel. 2012. *Einführung in die Erzähltheorie.* München: C. H. Beck.
Müller, Günther. 1947. *Die Bedeutung der Zeit in der Erzählkunst*. Bonn: Universitäts Verlag.
Nünning, Ansgar. 2003. "Narratology or Narratologies Taking Stock of Recent Developments, Critique and Modest Proposals for Future Usages of the Term." In *What is Narratology: Questions ans Answers reagrding the Status of a Theory*, eds. Tom Kindt – Hans Harald Müller, 239–275. Berlin – New York: De Gruyter.
Nünning, Ansgar. 2000. "Towards a Cultural and Historical Narratology: A Survey of Diachronic Approaches, Concepts and Research Projetcs." In *Anglistentag*, eds. Bernhard Reitz – Sigrid Rieuwerts, 345–374.Trier: WVT.
Pavel, G. Thomas. 1976. *La Syntaxe narrative des tragédies de Corneille.* Paris: Klincksieck.
Pavel, G. Thomas. 1986. *Fictional Worlds*. Cambridge: Harvard University Press.
Pavel, G. Thomas. 2012. *Fikční světy*. Praha: Academia.
Pier, John. 2005. *Métalepses: Entorses au pacte de la représentation*. Paris: éd. de l´EHESS.
Pier, John. 2007. *Théorie du récit: L´Apport de la recherche allemande*. Villeneuve d´Ascq: Presses universitaires du Septentrion.
Pike, Lee Kenneth. 1967. *Language in Relation to a Unified Theory of the Structur of Human Behaviour.* The Hague: Mouton.
Phelan, James. 1996. *Narrative as Rhetoric: Technique, Audience, Ethics, Ideology*. Columbus: Ohio State University Press.
Phelan, James – Peter Rabinowitz. 2005. *A Companion to Narrative Theory*. Malden: Blackwell.
Prince, Gerald. 1973. *A Grammar of Stories: An Introduction*. The Hague – Paris: Mouton.
Prince, Gerald. 1980. "Notes on the Text as Reader." In *The Reader in the Text*, eds. Susan Suleiman – Inge Crosman, 225–240. New Jersey: Princeton University Press.
Prince, Gerald. 1982. *Narratology: The Form and Functioning of Narrative*. Berlin – New York: Mouton.
Prince, Gerald. 1987. *A Dictionary of Narratology*. Lincoln: University of Nebraska Press.
Propp, Vladimír. 1971. *Morfológia rozprávky*. Bratislava: Tatran.

Pyšná, Alexandra – Svetlana Kapalková. 2012. „Porovnanie hodnotenia naratívnych schopností slovensky hovoriacich detí vo veku 6 – 7 rokov metódou rozprávania a prerozprávania." *Jazyk a kultúra* Nr. 10/2012, dostupné na: www.ff.unipo.sk/jak/10_2012/pysna_kapalkova.pdf.

Ricœur, Paul. 1980. *La Narrativité*. Paris: Edition du CNRS.

Ricœur, Paul. 2004. Čas a literárne rozprávanie. Bratislava: Iris.

Rimmon-Kenan, Shlomith. 1983. *Narative fiction: Contemporary Poetics*. London: Methuen.

Rimmon-Kenanová, Shlomith. 2001. *Poetika vyprávění*. Brno: Host.

Riessman Kohler, Catherine. 2008. *Narrative Methods for the Human Sciences.* CA USA: Sage.

Ronen, Ruth. 1994. *Possible World in Literary Theory.* Cambridge: Cambridge University Press.

Ronenová, Ruth. 2006. *Možné světy v teorii literatury*. Brno: Host.

Ryan, Marie-Laure. 1991. *Possible Worlds, Artificial Inteligence and Narrative Theory.* Bloomington: Indiana University Press.

Ryan, Marie-Laure. 2000. *Narrative as Virtual Reality: Immersion and Interactivity in Literatur and Electronic Media*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Ryan, Marie-Laure. 2004. *Narrative across Media: The Languages of Storytelleing*. Lincoln: University of Nebraska Press.

Schmid, Wolf. 2004. *Naratívní transformace: Dění* – příbeh – *vyprávění – prezentace vyprávění*. Brno – Praha: ÚČL AV ČR.

Schmid, Wolf. 2005. *Elemente der Narratologie*. Berlin – New York: De Gruyter.

Schmid, Wolf. 2010. *Narratology: An Introduction.* Berlin – New York: De Gruyter.

Stanzel, Franz Karl. 1979. *Theorie des Erzählens*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Suleiman, Susan – Inge Crosman. 1980. *The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation*. New Jersey: Princeton University Press.

Todorov, Tzvetan 1968. *Poétique*. Paris: Seuil.

Todorov, Tzvetan. 1969. *Grammaire du Décaméron*. La Haye: Mouton.

Todorov, Tzvetan. 2002 [1966]. „Kategorie literárního vyprávění." In *Znak, struktura, vyprávění: Výbor z prací francouzského strukturalizmu,* ed. Petr Kyloušek, 143–179. Brno: Host.

Weixler, Antonius, ed. 2012. *Authentisches Erzählen: Produktion – Narration – Rezeption*. Berlin – New York: De Gruyter.

Zajacová, Stanislava. 2005. „Narácia detí predškolského veku." In *Slovo o slove.* Zborník Katedry komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity. Roč. 11, eds. Ľuba Sičáková – Ľudmila Liptáková, 73–83. Prešov: Katedra komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity.

Zwaan, Rolf A. 1993. *Aspects of Literary Comprehension: A Cognitive Approach*. Amsterdam: John Benjamins.